

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНТИМОНОПОЛЬНО-КОНКУРЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

ENSURING ANTITRUST AND COMPETITION POLICY IN THE CONTEXT OF DIGITAL ECONOMY DEVELOPMENT

Серебряк С.В., д.ю.н.,

доцент кафедри публічного та приватного права

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

У статті висвітлено актуальні питання правового забезпечення антимонопольно-конкурентної політики держави в умовах цифрових трансформацій ринків. Вивчено теоретичні засади та сутнісні характеристики понять «конкурентна політика» та «цифрова економіка», що стало основою для подальшого аналізу їх специфічних проявів у сучасних економічних реаліях.

Автор акцентує увагу на негативних наслідках монополізації цифрових ринків, де домінуючі технологічні компанії, використовуючи високі технології, посилюють контроль над ринком, встановлюють дискримінаційні умови для споживачів, завищують ціни та обмежують можливості доступу для нових суб'єктів господарювання. Наголошено, що наявні регуляторні механізми не завжди здатні ефективно протидіяти зловживанням ринковою владою з боку таких компаній, що вказує на наявність прогалин у правовому полі.

Особливо підкреслюється, що в умовах цифрової економіки інформація стає ключовим фактором виробництва та доданої вартості, суттєво трансформуючи структуру ринку та моделі зайнятості, із значним зростанням частки сектора послуг. Крім того, в глобалізованій цифровій економіці, де ринок практично позбавлений географічних обмежень, споживачі дедалі частіше віддають перевагу міжнародним платформам на кшталт AliExpress, Amazon чи Alibaba, що пропонують вигідніші умови, ніж локальні ринки.

Узагальнено, що в умовах трансформаційної моделі ринкової конкуренції, притаманної цифровій економіці, необхідним стає запровадження принципово нових інструментів антимонопольного регулювання, а також ґрунтовна модернізація наявних механізмів захисту конкурентного середовища. Аргументовано, що держава має не лише сприяти еволюції цифрової економіки, але й формувати інноваційно орієнтовану технологічну інфраструктуру, що забезпечувала б довготривалі конкурентні переваги, враховуючи сучасні тенденції глобального антимонопольного регулювання в цифровому сегменті.

На основі аналізу європейського досвіду та глобальних тенденцій регулювання цифрових ринків робиться висновок, що державна антимонопольна політика потребує переосмислення й адаптації до нових умов, із впровадженням якісно нових підходів для ефективного забезпечення конкуренції. Автори вказують на необхідність розвитку національних цифрових можливостей з урахуванням світових практик, що дозволить забезпечити конкурентоспроможність країни в умовах глобалізації.

Ключові слова: цифрова економіка, конкуренція, конкурентна політика, антимонопольна політика, цифровізація, цифрові платформи, антимонопольно-конкурентне регулювання.

The article is devoted to one of the most important issues of our time – determining the issue of legal support for the implementation of the State's antitrust and competition policy in digitalized markets.

The article examines the theoretical aspects of the formation of the concepts of "competition policy" and "digital economy", and defines their specifics and content. Based on the analysis of a number of EU and OECD documents, works of foreign and Ukrainian researchers of these relations, provisions of current Ukrainian legislation and the actual state of modern digitized commodity markets, their features are identified.

The author identifies the shortcomings of the legal and regulatory framework for economic competition in the digital economy: the existence of gaps, in particular, the lack of rules that would effectively regulate competitive relations in digital markets, and the absence of legal mechanisms to prevent monopolization of commodity markets by digital platforms and other abuses of digitalization.

The author establishes that in the digital economy, access to global virtual trading platforms such as AliExpress, Amazon, Ebay, and Alibaba is virtually unimpeded. Geographical (territorial) market boundaries in the digital economy are virtually non-existent. Moreover, the quality and cost of goods are often more acceptable on these global virtual trading platforms than on domestic markets.

The author concludes that a new model of market competition in the digital economy requires the use of qualitatively new instruments of antitrust regulation and improvement of existing methods of competition protection. It is substantiated that the State should promote the development of the digital economy and form a new technological structure to ensure competitive advantages, taking into account the global trends in antitrust regulation of the digital economy.

Key words: digital economy, competition, competition policy, antitrust policy, digitalization, digital platforms, antitrust and competition regulation.

Постановка проблеми. Одним із фундаментальних завдань держави є забезпечення функціонування ефективного конкурентного середовища шляхом формування цілісного комплексу умов, що сприяють задоволенню інтересів суб'єктів економічних відносин. Особлива значущість цієї проблеми постає в контексті швидких та непередбачуваних трансформацій ринкових відносин.

На сучасному етапі нагальною є потреба в перегляді концептуальних підходів до правового регулювання конкурентних відносин, адаптованих до динамічного розвитку цифрової економіки, зокрема її складної інфраструктури та специфічних структурних особливостей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання економічної конкуренції, особливостей її правового регулювання та правового захисту опрацьовуються як представниками юридичної, так і економічної науки, серед яких варто відзначити С. Валітова, Ю. Великого, Б. Вольвача, В. Джуна, Д. Задихайла, О. Зьому, Б. Полякова, О. Пищуліну, В. Рудіку, Ю. Чорну, Т. Швидку тощо. Теоретичні

аспекти цифрової економіки, її функціонування та розвитку є об'єктом досліджень низки вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема В. Апалькова, Д. Белла, С. Веретюка, Х. Екбіа, Л. Жукова, К. Маскуса, С. Коляденка, Л. Кіт, Н. Негропонтте, Б. Нарде, Л. Саммерса, Д. Стігліца, Д. Тапскотта, Е. Тоффлера, Дж. фон Неймана, С. Хантінгтона тощо. Окремі аспекти розвитку антимонопольно-конкурентного законодавства висвітлено в роботах О. Вінник, В. Грудницького, В. Ляшенка, А. Никифорова, Н. Погуди, К. Січкаренка. Водночас питання міжінституційного взаємозв'язку між категоріями «економічна конкуренція» та «цифрова економіка» залишається недостатньо розкритим і потребує подальшого наукового дослідження.

Мета статті – є дослідження механізму правового регулювання антимонопольної державної політики в контексті становлення та розвитку цифрової економіки.

Виклад основного матеріалу. Ключовим рушієм, здатним забезпечити економічне різноманіття на ринку товарів, послуг і робіт, є вільне конкурентне середовище,

яке лежить в основі ринкової економіки. Відтак, надзвичайно важливим є формулювання концептуальних основ державної конкурентної політики.

Це завдання є складним, оскільки воно потребує поєднання двох, на перший погляд, суперечливих елементів міцної економіки. З одного боку, здорова конкуренція критично важлива для функціонування економічної системи загалом та для розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності, особливо враховуючи високу тінізацію економіки, панування олігархічних структур та рівень корупції. З іншого боку, в умовах глобалізації та стирання кордонів національного ринку виникає проблема захисту вітчизняного виробника, що вимагає запровадження спеціальних правових заходів, таких як протекціоністська політика та стимулювання економічної діяльності.

Відомо, що конкурентна політика держави є невід'ємною частиною її економічної політики, основною метою якої є забезпечення умов для існування конкурентного середовища в ринковій економіці, заохочення ринкових суб'єктів до чесної конкуренції, забезпечення рівного доступу до ринку, а також запобігання концентрації ринкової влади та монополізації. Як зазначають дослідники, сутність конкурентної політики визначається її метою, від якої залежать обґрунтованість застосовуваних методів і засобів її реалізації. Отже, правильно сформульована мета та відповідні правові інструменти на теоретичному рівні є основою для ефективної реалізації конкурентної політики держави [1, с. 128].

Заслугує підтримки дефініція конкурентної політики, запропонована Т. Швидкою, яка визначає її як складову (напрямок) економічної політики держави, що формується і реалізується органами держави з метою забезпечення ефективного функціонування національної ринкової економіки і провадиться для: забезпечення загального режиму змагальності у сфері господарювання із метою досягнення рівноваги між попитом і пропозицією, а також обмеження монополізму у сферах, де його існування суспільно обґрунтоване; виконання завдань інших напрямів економічної політики держави шляхом використання засобів нормативно-правового впливу на господарські відносини, зокрема, шляхом встановлення адміністративно-господарських санкцій за конкретні правопорушення, нормативів економічної конкуренції та концентрації, вжиття заходів обмеження монополізму, використання механізму державного контролю [2, с. 133].

Питання модернізації конкурентної політики стає особливо актуальним в умовах цифровізації економіки, що обумовлено специфікою цифрових ринків, де спостерігається висока концентрація та часто монополне становище провідних гравців із надзвичайно великим рівнем ринкової влади. Незважаючи на те, що цифрові платформи є ключовими суб'єктами у сфері електронної комерції й мають значні переваги як для продавців, так і для споживачів, їхня діяльність викликає низку проблем, оскільки відсутні дієві законодавчі механізми для їх належного регулювання. Експерти наголошують, що домінування таких компаній, як Apple, Google, Facebook і Amazon, чинить негативний вплив на конкуренцію та споживачів, що спонукає уряди різних країн активізувати антимонопольні заходи для регулювання цифрових ринків [3].

Подібну позицію зайняли також експерти ОЕСР, які акцентували увагу на тому, що цифрові платформи отримують конкурентні переваги внаслідок двох циклів зворотного зв'язку з користувачами. По-перше, підприємство, що володіє цифровою платформою з розвиненою базою користувачів, здатне акумулювати значну кількість даних, що дозволяє суттєво покращити якість обслуговування. Це, в свою чергу, веде до збільшення потоку нових користувачів. По-друге, така фірма може аналізувати дані користувачів для оптимізації цільового вибору аудиторії для рекламних кампаній і монетизації своїх послуг,

отримуючи додаткові фінансові ресурси для інвестування в підвищення якості обслуговування. Ці безкінечні цикли взаємодії між користувачами і платформою значно ускладнюють конкуренцію для нових компаній, що намагаються витіснити з ринку вже усталених гравців із великими клієнтськими базами [4].

С. Галловей, досліджуючи діяльність провідних світових технологічних компаній, таких як Amazon, Apple, Facebook та Google, вказує на те, що уряди, законодавчі органи та менші підприємства виявилися безсилими перед цією «Четвіркою», яка продовжує свою експансію, не враховуючи інтереси бізнесу, суспільства та навколишнього середовища загалом [5, с. 14].

Таку ж позицію займають і українські науковці, зокрема К. О. Січкаренко, яка підкреслює, що в перспективі подальший розвиток цифрових платформ створює суттєві ризики для національної економіки. Вона вказує на те, що домінування глобальних цифрових платформ, а також відсутність в Україні 'національних' аналогів ставлять українських підприємців у незворотне програшне становище. Це може призвести до ризику втрати українськими торговими мережами контактів з вітчизняними споживачами. Крім того, існує загроза монополізації ринків з боку глобальних цифрових гігантів, які експлуатують свої потужні платформи, а також витіснення суб'єктів середнього та малого бізнесу, що негативно вплине на вибір споживачів [6].

Американський економіст Лоуренс Саммерс зазначив, що виробничі конкурентні переваги є релевантними лише для застарілих економічних моделей, тоді як сучасна економіка характеризується перевагами глобальних мереж і ефектом масштабу [7]. Американський економіст-кейнсіанець, лауреат Нобелівської премії з економіки Джозеф Стігліц акцентує увагу на аномальних аспектах розвитку цифрової економіки, стверджуючи, що наразі багато секторів господарювання не слід аналізувати через призму вільної конкуренції, оскільки в них домінує олігополітична структура ринку [8].

Одним із ключових елементів формування сучасної економічної системи є цифрові платформи, які набули глобального значення. Деякі дослідники, посилаючись на концепцію «революції платформ», визначають цифрову платформу як модель бізнесу, що ґрунтується на створенні вартості через інтеракцію між зовнішніми виробниками та споживачами. Ця модель забезпечує відкриту інфраструктуру для учасників економічної взаємодії та встановлює для них інституційні «правила гри», що означає наявність певних «регуляторних режимів», які визначають механізми і процедури взаємодії в рамках платформи [9].

Український законодавець демонструє відносно повільну реакцію на вказані трансформації, що зумовлено як об'єктивними факторами, такими як швидкість змін, труднощі в оцінці їх впливу на конкурентне середовище, а також домінуючими до недавнього часу поглядами, згідно з якими цифровізація є сферою для саморегулювання, де державне втручання лише перешкоджає широкому використанню корисних властивостей цифрових технологій. Крім того, агресивні дії з боку Росії змушують Україну витрачати значні зусилля та ресурси на забезпечення національної безпеки. Однак існують також суб'єктивні чинники, які впливають на ситуацію, зокрема недостатня увага держави до ризиків, пов'язаних із цифровізацією, а також потреба у застосуванні правових механізмів для їх мінімізації. Серед причин зазначеної повільності варто також відзначити брак фахівців, які мають глибокі знання в правових та технічних аспектах цифрових технологій, у відповідних державних органах, включаючи антимонопольні установи [10, с. 8–9].

Специфічні властивості цифрових ринків зумовлюють необхідність застосування особливих інструментів для підтримки конкуренції та антимонопольного регулю-

вання. У Європейському Союзі питання розвитку цифрової економіки займає одне з провідних місць, оскільки Європейське співтовариство прагне досягти високого рівня цифровізації. Саме тому, для усунення ризиків, пов'язаних із розповсюдженням незаконного контенту, товарів і послуг на цифрових ринках, а також для забезпечення справедливих умов для всіх учасників онлайн-платформ, наприкінці 2022 року Європейська комісія ухвалила два значущих акти: Акт про цифрові послуги (Digital Services Act – DSA) [11] та Акт про цифрові ринки (Digital Markets Act – DMA) [12].

Основною метою Акту про цифрові послуги є забезпечення безпеки цифрового середовища шляхом усунення протиправного контенту, включаючи рекламу та продаж заборонених товарів, надання незаконних послуг, а також заклик до насильства. Акт про цифрові ринки, у свою чергу, спрямований на створення рівноправних умов для розвитку інновацій та конкурентоспроможності шляхом регулювання діяльності великих онлайн-платформ, відомих як «gatekeepers».

Цей нормативний акт встановлює суттєві обов'язки для «ключових гравців» та передбачає відповідальність за їх невиконання. Важливо зазначити, що в разі порушення обов'язків санкції будуть застосовуватися експост, тобто після вчинення правопорушення, тоді як у випадках зловживання домінуючим становищем обов'язки будуть визначатися експост, тобто наперед.

Акт про цифрові послуги передбачає симетричне підвищення зобов'язань для компаній, що володіють цифровими платформами, пропорційно до їхнього розміру. Ця модель ієрархічно структурована у вигляді піраміди з п'яти рівнів. На нижньому рівні розташовані мікро-і малі платформи, до яких вимоги Акту не застосовуються взагалі. На вершині піраміди розміщуються підприємства, що мають статус «дуже велика онлайн-платформа», на які буде покладено найбільшу кількість додаткових обов'язків. Критерієм визначення розміру та відповідно статусу компанії є кількість активних користувачів.

Оцінюючи практичну значимість зазначених законодавчих актів, слід враховувати, що основними гравцями на цифрових ринках залишаються американські корпорації. Згадані нормативні акти обмежують монополні позиції цифрових гігантів та зменшують ймовірність виникнення бар'єрів для входу нових учасників ринку. Однак, на нашу думку, це ще не гарантує, що нові малі компанії матимуть сприятливі умови для зростання та зможуть конкурувати з вже ustalеними гравцями. Для цього необхідна не лише політика обмеження та антимонопольного регулювання великих підприємств, а насамперед стратегія підтримки розвитку малих фірм.

Наприклад, провідні оператори мобільного зв'язку, такі як Vodafone і Київстар, пропонують користувачам цифрові продукти, що включають різноманітні послуги з встановленим лімітом обсягу, який визначається у хвилинах чи гігабайтах. У разі перевищення зазначеного ліміту, користування послугами автоматично припиняється, що може бути класифіковано як обмеження доступу до послуг. Вартість послуг, що надаються в межах цих лімітів, покривається сумою періодичних платежів, які, як правило, здійснюються кожні 28 днів. Проте, встановлено, що 80% користувачів не реалізують повною мірою свої ліміти протягом визначеного періоду, в середньому використовуючи лише 70% доступних послуг. Варто зазначити, що невикористані суми оплати або обсяги послуг не переносяться на наступний період, що є суттєвим аспектом у контексті прав споживачів. Отже, ці оператори стягують з користувачів плату, фактично не надаючи послуги у повному обсязі, що може викликати правові наслідки у сфері захисту прав споживачів [13].

Сьогодні ринкова влада визначається контролем над великим масивом даних, оскільки компанії накопичують

інформацію і відбувається мережевий ефект. Характерною рисою цифровізації економіки є поява сучасних технологій Big Data (Великі Дані). Big Data являють собою важливий економічний актив, який може бути використаний організаціями для отримання конкурентних переваг [14].

Порушення антимонопольного законодавства може проявлятися через недобросовісне використання споживчих даних з метою встановлення різних цінових стратегій. Збір персональних даних не завжди негативно впливає на становище споживачів, оскільки він дозволяє компаніям покращувати якість продукції та ефективно сегментувати споживачів. Антимонопольне регулювання у сфері Big Data обумовлене тим, яким чином їх наявність або передача третім особам впливають на ринок і конкурентну ситуацію.

Основні дискусії стосовно антимонопольного регулювання цифрового середовища переважно ведуться серед закордонних вчених, дослідників та експертів. На основі низки антимонопольних розслідувань у світі виникають активні дебати щодо підходів і методів регулювання інформаційних технологій, які стрімко еволюціонують. Сьогодні цифрова економіка характеризується монополізацією та високою концентрацією, а рівень монополізації ринків і ринкової влади цифрових монополій досяг аномальних масштабів.

В липні 2017 р. Європейська комісія висунула американської транснаціональної корпорації Google Inc. штраф у розмірі 2,42 млрд євро за порушення правил антимонопольного законодавства Європейського Союзу [15]. Європейський комісар з питань конкуренції Маргрет Вестагер пояснила, що Google незаконно просував свій сервіс електронної комерції в пошукових результатах і занижував пошуковий рейтинг аналогічних програм конкурентів.

У липні 2018 Європейська комісія знову оштрафувала інтернет-гігант Google на 4,38 млрд євро за зловживання домінуючим становищем на ринку пошукових систем [16]. Google використовував Android, щоб зміцнити провідні позиції своєї пошукової системи на ринку при цьому конкуренти втратили можливість бути конкурентоспроможними, а користувачі втратили переваги ефективної конкуренції.

Варто зауважити, що монополія та домінуючі позиції на ринку не є забороненими, оскільки вони можуть бути наслідком ефективної комерційної стратегії. Однак для таких учасників ринку встановлюються специфічні обмеження, які не застосовуються до малих гравців.

Використання компаніями передових технологій може сприяти наві'язуванню споживачам неправомірних умов, розширенню ринкової влади, підвищенню цін та закриттю ринків для потенційних конкурентів, що становить ризик для конкурентного середовища.

Антимонопольна політика держави, враховуючи сучасні реалії та можливості цифрової економіки, має на меті сприяти розвитку конкурентних ринків, де домінують ефективність та інновації, і запобігати економічній концентрації, що може призвести до зловживання ринковою владою.

Товари та послуги, пропоновані на ринках електронної комерції, мають свої специфічні характеристики. Саме тому конкуренція в умовах цифрової економіки характеризується динамічністю та універсальністю, що суттєво відрізняється від фізичних ринків. У цьому контексті виникає принципова різниця у механізмі захисту економічної конкуренції, враховуючи сучасні економічні умови.

Висновки. Цифровізація економіки виявляє багатогранний спектр переваг, серед яких виділяються: прискорене задоволення потреб споживачів у товарах та послугах, зниження їх вартості для кінцевого споживача завдяки зменшенню кількості посередницьких ланок, а також оптимізація процесу пошуку постачальників і споживачів. Однак, для формування ефективної конкурентної полі-

тики, державі необхідно всебічно стимулювати розвиток цифрової економіки, створюючи новий технологічний устрій, який забезпечуватиме конкурентні переваги у відповідності зі світовими тенденціями антимонопольного регулювання в умовах цифровізації.

З огляду на специфіку цифрової економіки, підприємства частіше конкурують за контроль над ринковими сегментами, а не зосереджуються на конкуренції в межах ринку. Проте реалізація антимонопольно-конкурентної політики на рівні держави залишається досить слабкою і фрагментованою. Існуючі концептуальні підходи до правового регулювання основних інститутів цифрової економіки потребують суттєвого перегляду, оскільки не відповідають сучасним реаліям і не дозволяють врахувати та збалансувати інтереси різних учасників ринку.

На сьогоднішній день актуальним завданням для науковців і законодавців є розробка ефективного правового механізму реалізації державної конкурентної політики на цифрових ринках, перегляд основних понять антимонопольно-конкурентного законодавства, внесення змін до ряду нормативно-правових актів, а також адаптація законодавства у сфері цифровізації до європейських стандартів. Важливими аспектами цього процесу є імплементація регуляційних актів ЄС, таких як Регламент (ЄС) 2019/1150 щодо сприяння справедливості та прозорості у відносинах між платформами та підприємцями, а також Акт про цифрові послуги (Digital Services Act) і Акт про цифрові ринки (Digital Markets Act). Ці документи стануть основою для формування сучасного правового середовища, яке забезпечить справедливі умови конкурентної боротьби і запобігне можливим зловживанням з боку домінуючих гравців на ринку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Куліш Л. П. Конкурентна політика у системі інструментів державного регулювання економіки. *Економіка та держава*. 2019. № 1. С. 126-131. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/1_2019/23.pdf.
2. Швидка Т. І. До питання про інституціалізацію конкурентної політики держави. *Проблеми законності*. 2019. № 147. С. 131-139.
3. «How to Tame the Tech Titans» The Economist URL: <https://www.economist.com/news/leaders/21735021-dominance-google-facebook-and-amazon-bad-consumers-and-competition-how-tame> (дата звернення: 28.10.2024).
4. Big Data: Bringing Competition Policy. To The Digital Era. The Competition Committee of Directorate for Financial and Enterprise Affairs of OECD. 2016. 40 p. URL: [https://one.oecd.org/document/DAF/COMP\(2016\)14/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DAF/COMP(2016)14/en/pdf) (дата звернення: 28.10.2024).
5. Скотт Гелловей. Велика четвірка. Прихована ДНК Amazon, Apple, Facebook і Google / Пер з англ. М. Смагіної. К.: Видавнич група КМ-БУКС, 2021. 328 с.
6. Січкаренко К. О. Цифрові платформи: підходи до класифікації та визначення ролі в економічному розвитку. Причорноморські економічні студії. Випуск 35. 2018. С. 28-32. URL: http://bses.in.ua/journals/2018/35_2_2018/7.pdf (дата звернення: 28.10.2024).
7. Summers, L.H. The New Wealth of Nations: remarks by treasury secretary Lawrence H. Summers at Hambrecht & Quist technology conference, Department of the Treasury, San Francisco, CA. U.S. URL: <https://home.treasury.gov/news/press-releases/ls617>
8. Stiglitz, J. «Monopoly's New Era», Project Syndicate, URL: <https://www.project-syndicate.org/commentary/high-monopoly-profits-per-sistin-markets-by-joseph-e--stiglitz-2016-05> (Дата звернення: 28.10.2024).
9. Ляшенко В.І. Цифрова модернізація економіки України як можливість проривного розвитку: монографія / В.І. Ляшенко, О.С. Вишневіський; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. К., 2018. 252 с.
10. Вінник О. М. Проблеми антимонопольно-конкурентного регулювання в умовах цифрової економіки. *Ius Privatum (legal doctrine and practice/правова доктрина і практика)*. 2021. № 1-2. С. 7-22. URL: <https://bit.ly/3tp1xop> (Дата звернення: 28.10.2024).
11. REGULATION (EU) 2022/2065 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 19 October 2022 on a Single Market For Digital Services and amending Directive 2000/31/EC (Digital Services Act) : веб-сайт Європейського Парламенту. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R2065> (Дата звернення: 28.10.2024).
12. REGULATION (EU) 2022/1925 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 14 September 2022 on contestable and fair markets in the digital sector and amending Directives (EU) 2019/1937 and (EU) 2020/1828 (Digital Markets Act) : веб-сайт Європейського Парламенту. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R1925> (Дата звернення: 28.10.2024).
13. Никифоров А. Є. Державна політика сприяння конкуренції на цифрових ринках / А. Є. Никифоров, Н. В. Погуда. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2023. Вип. 37. С. 36-40.
14. Grunes, Allen P. and Stucke, Maurice E., No Mistake About It: The Important Role of Antitrust in the Era of Big Data (April 28, 2015). Antitrust Source (Apr. 2015), Online, University of Tennessee Legal Studies Research Paper No. 269, Available at SSRN: URL: <https://ssrn.com/abstract=2600051> (Дата звернення: 28.10.2024).
15. European Commission. Press Release Database. URL: http://europa.eu/rapid/pressrelease_IP-17-1784_en.htm Дата звернення: 28.10.2024).
16. European Commission. Press Release Database. URL: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-1784_en.htm Дата звернення: 28.10.2024).